

УДК 32:316.7:005.94:008(100)

DOI: 10.60022/2(8)-11S

Орлов Сергій Юрійович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
кафедра політології та міжнародних відносин
Інститут гуманітарних та соціальних наук
Національний університет «Львівська політехніка», Україна

Orlov Serhii

PhD student

Department of Political Science and International Relations

Institute of the Humanities and Social Sciences

Lviv Polytechnic National University, Ukraine

ORCID: 0009-0009-2789-4570

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У КОНТЕКСТІ ДИПЛОМАТІЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО: АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ

Анотація. На основі даних з проєкту ЮНЕСКО «Занурся у нематеріальну культурну спадщину!» було здійснено кількісний аналіз (з елементами якісного) взаємозв'язків нематеріальної культурної спадщини з різними цілями сталого розвитку, а також між самими цілями сталого розвитку, де нематеріальна спадщина виступає своєрідною «сполучною ланкою». Таким чином, це дослідження вносить вклад у існуючий науковий дискурс щодо дипломатії спадщини, розширюючи та доповнюючи розуміння використання нематеріальної культурної спадщини «як дипломатії», зокрема у просуванні цілей сталого розвитку, а також висвітлює перспективи взаємозв'язків між цілями сталого розвитку через призму елементів нематеріальної культурної спадщини. Серед іншого, виявлено наявність кластера центральних для елементів нематеріальної спадщини цілей сталого розвитку, котрі займають провідну позицію в умовній ієрархії розподілу таких, а саме цілі 16, 4, 12, 8 та 5. Інші цілі сталого розвитку виявились більш «периферійними», маючи незначну вагу у загальному масиві нематеріальної спадщини.

Ключові слова: дипломатія спадщини, культурна спадщина, нематеріальна культурна спадщина, культурна дипломатія, цілі сталого розвитку, ЮНЕСКО.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS IN THE CONTEXT OF UNESCO'S HERITAGE DIPLOMACY: AN ANALYSIS OF INTERCONNECTIONS

Abstract. This article focuses on a quantitative analysis (with elements of qualitative analysis) of the links between the intangible cultural heritage and sustainable development goals, as well as between the sustainable development goals themselves, where the intangible cultural heritage plays a unique role as a form of “link”. For this purpose, data from the UNESCO project “Dive into intangible cultural heritage” was used, which includes data on 788 elements of intangible heritage included in the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity, the List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding, and the Register of Good Safeguarding Practices. Thus, this study contributes to the existing scientific discourse on heritage diplomacy (expanding and complementing the use of intangible cultural heritage “as diplomacy”, particularly as promoters of sustainable development goals) and the interrelations with sustainable development goals (providing new perspectives on the interconnections through elements of intangible cultural heritage). An uneven distribution of the promotion of sustainable development goals through elements of intangible cultural heritage and a certain nominal hierarchy of the distribution of the SDGs themselves was identified. Thus, a cluster of sustainable development goals central to the elements of intangible cultural heritage, standing at the top of the nominal hierarchy, was identified. The SDGs of this central cluster are namely SDG 16, 4, 12, 8, and 5. Other sustainable development goals turned out to be more “peripheral” – less significant in terms of their overall connections with intangible heritage. A number of gaps have also been identified in the promotion of sustainable development goals through the elements of intangible cultural heritage, particularly with regard to SDG 14. Considering this, it seems appropriate to

focus on identifying practices, knowledge, traditions, arts, crafts, etc., that contain narratives or ideological elements for promoting SDGs with fewer connections, or on modifying the narratives of existing elements to include the “peripheral” SDGs.

Keywords: *heritage diplomacy, cultural heritage, intangible cultural heritage, cultural diplomacy, sustainable development goals, UNESCO.*

Постановка проблеми. У 2015 році під час Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй було прийнято документ «Трансформація нашого світу: Порядок денний сталого розвитку на період до 2030 року» (далі – Порядок денний 2030), який є, словами самого Порядку денного 2030, «планом дій для людей, планети та процвітання» [1]. Вперше на рівні міжнародного документу було включено культурний компонент до цілей сталого розвитку (далі – ЦСР) [2]. Паралельно, у цьому ж році, вийшла праця австралійського дослідника Тіма Вінтера «Дипломатія спадщини» (2015 р.), в котрій він досліджує однойменну концепцію [3], яка в наступні десять років почала ставати предметом уваги все більшої кількості академіків та дослідників, що працюють у різних сферах наукових знань – від антропології, культурології та екології до історії, політології та міжнародних відносин. Вчений характеризує її через дві концепції – «спадщини в дипломатії» та «спадщини як дипломатії». Якщо перша («спадщина в дипломатії») покликається, перш за все, на прямі дії щодо самої спадщини, такі як, наприклад, реставраційні практики чи охорона об'єктів спадщини, то друга («спадщина як дипломатія») покликається на включення спадщини у дипломатичні відносини та міжнародний дискурс щодо інших питань – наприклад, включення спадщини у дебати щодо громадянства, сталого розвитку, кліматичні зміни тощо. Це, разом із тим, означає, «що ступінь мобілізації спадщини як дипломатії також продовжує зростати» [3]. Одним із найбільш яскравих прикладів використання спадщини як дипломатії є діяльність ЮНЕСКО [4]. У 2003 році, ЮНЕСКО прийняв Конвенцію про охорону нематеріальної культурної спадщини (далі – Конвенція 2003 року). Спираючись на неї, було створено репрезентативний список нематеріальної культурної спадщини людства (стаття 16 Конвенції 2003 року) [5], нематеріальної культурної спадщини, що потребує термінової охорони (стаття 17 Конвенції 2003 року) [5], а також реєстр належних (добрих) практик з охорони (далі по тексту щодо всіх трьох використовуватиметься термін «Списки нематеріальної спадщини ЮНЕСКО»). Сумарна кількість елементів, включених у Списки нематеріальної спадщини ЮНЕСКО станом на жовтень 2025 року, становить 788 елементів [6].

Хоча захист культурної та природної спадщини ЮНЕСКО є частиною цілей сталого розвитку (пункт 11.4), що відображається в концепції «спадщини в дипломатії», це становить лише поверхневий рівень розуміння ролі спадщини у міжнародних відносинах цієї організації. До цього «рівняння», якщо висловлюватись метафорично та колоквіально, варто додати ще дві змінні. Одна з них - це розуміти й органічне переплетення усіх цілей сталого розвитку, за яким розвиток однієї цілі сталого розвитку потребуватиме або посилюватиме розвиток іншої цілі сталого розвитку. За ним, наприклад, задля забезпечення високого рівня реставраційної або консерваційної практики необхідним є навчання відповідних спеціалістів, а відтак і розвиток освітньої складової цілей сталого розвитку. Друга ж «змінна» виходить з розуміння того, що можливим є використовувати наративи про самі об'єкти спадщини для інформування або іншої, близької чи схожої за змістом, діяльності щодо інших цілей сталого розвитку. Обидві «змінні» можна також розглядати як прояви концепції «спадщини як дипломатії», а отже, як складові дипломатії спадщини.

Кількісно-якісний аналіз ЦСР через використання нематеріальної культурної спадщини, дозволить поглибити розуміння самих цілей, їх взаємозв'язку як із нематеріальною культурною спадщиною, так поміж собою, знайти ЦСР, що найбільше включені у елементи нематеріальної культурної спадщини, а також ті, у котрих є кореляційні труднощі (малий взаємозв'язок) із нематеріальною культурною спадщиною. Такі знання, здобуті внаслідок проведення цього дослідження, також можуть бути використані для модифікації стратегії включення нових елементів до Списків нематеріальної спадщини ЮНЕСКО або ж зміни наративів щодо існуючих елементів, задля зміцнення слабких зв'язків як поміж окремими ЦСР, так і між ЦСР і елементами нематеріальної спадщини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Взаємозв'язок між збереженням культурної спадщини (культурною спадщиною) та цілями сталого розвитку досліджували такі науковці, як, О. Краснікова [7], І. Гражулевичюте [8], О. Буценко [9], Б. Убертацці [10] та інші. Взаємозв'язки між різними ЦСР досліджували, серед інших, Л. Камачо [11], команда дослідників під керівництвом А.-С. Стівенс з

Міжнародної наукової ради [12], Л. М. Фонсека, Х. П. Домінгес та А. М. Діма [13] та інші. Слід виділити роботу останніх під назвою «Мапування взаємозв'язків між цілями сталого розвитку» (англ. «Mapping the Sustainable Development Goals Relationships») (далі – «Мапування зв'язків ЦСР»), оскільки вони здійснили кореляційний аналіз та виявили, відтак, декілька значущих кореляцій між ЦСР. Однак, постає питання чи збережуться виявлені ними сильні кореляції між окремими ЦСР (наприклад, між ЦСР 9 та ЦСР 16 або між ЦСР 1 та ЦСР 3), якщо ввести як своєрідну «сполучну ланку» елементи спадщини, зокрема нематеріальної культурної спадщини, що й стане предметом аналізу в цьому дослідженні.

Різні аспекти дипломатії спадщини вивчали Т. Вінтер [3], М. Тодоровіч [4], Т. Ляхдесмякі та В. Чегінскас [14], Дж. Чалкрафт [15], І. Паніна [16], С. Орлов [17] та інші. Попри це, Т. Ляхдесмякі та В. Чегінскас з університету Ювяскюля, що у Фінляндії, в своїй праці 2022-го року вказали на недостатність досліджень у царині нематеріальної спадщини в контексті дипломатії спадщини [14]. Науковою розвідкою, що намагалась охопити один із аспектів нематеріальної культурної спадщини у контексті дипломатії спадщини є праця Дж. Стенберга, в котрій був здійснений якісний аналіз використання спадщини куньцой (kunqu) для покращення відносин між Тайванем та КНР [18]. Однак, одинична робота не може повністю охопити усі аспекти використання нематеріальної культурної спадщини «як» або «в» дипломатії. Відтак, це збільшує значущість та актуальність цього дослідження. Водночас застосований метод кількісного аналізу з елементами якісного, на відміну від переважно якісних аналітичних підходів, що використовуються більшістю дослідників дипломатії спадщини, дає змогу поглибити розуміння окремих аспектів як дипломатії спадщини, так і ЦСР.

Метою статті є аналіз кореляційних зв'язків між елементами нематеріальної культурної спадщини (на прикладі практик нематеріальної культурної спадщини, занесених у Списки нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО) та цілями сталого розвитку, а також між самими цілями сталого розвитку, у контексті дипломатії спадщини.

Виклад основного матеріалу. Для подальшого досягнення мети статті передусім необхідно окреслити методологічні засади дослідження.

Початково, спираюсь на дані, надані ЮНЕСКО для проєкту «Занурся у нематеріальну культурну спадщину!» (Dive into intangible cultural heritage), запущеного у 2018 році [19], буде здійснений кількісний аналіз взаємозв'язків та просування цілей сталого розвитку за допомогою нематеріальної культурної спадщини. Слід підкреслити, що дані, наявні у базі, яка є основою подальших розрахунків і таблиць, були узяті та відібрані із Тезаурусу ЮНЕСКО [20].

Станом на жовтень 2025 року, у проєкті існує 5 інтерактивних мап, а саме: Сузір'я (Сполучення) (Constellations); Сталий Розвиток; Біоми та природні ресурси; Сфери (Домени) Конвенції; та Загрози. У цьому дослідженні доцільно застосовувати більш цільові дані, відібрані спеціально для інтерактивної мапи, що поєднує аспекти сталого розвитку та нематеріальної спадщини.

Сама мапа дає поверхневий візуальний огляд зв'язків між цілями сталого розвитку та практиками, включеними до Списків нематеріальної спадщини ЮНЕСКО. У ньому, серед необхідного для огляду нами, наявні два види зв'язків між нематеріальною спадщиною та ЦСР – «первинний» (primary) зв'язок, який є, певного роду, «сильним» та основним чи видимим зв'язком між спадщиною та ЦСР, та «вторинні» (secondary) зв'язки – «слабші» кореляції поміж ЦСР та певним елементом зі списку. Слід підкреслити, що один елемент (нематеріальна спадщина) може мати декілька «первинних» та/або «вторинних» зв'язків, або їх не мати. Також наявна лише загальна інформація про кількість зв'язків між ЦСР та нематеріальними спадщинами і скільки з них є «первинними». Іншої інформації у видимому числовому вигляді (як, наприклад, кількість нематеріальної спадщини, у котрій немає первинних зв'язків або взаємозв'язків між спадщинами), на інтерактивній мапі, на жаль, немає. Однак, із доступних на сторінці мапи даних можна виділити певну інформацію, що дозволяє провести її більш глибокий кількісний аналіз та подальше інтерпретування.

Серед цих даних нижче буде наведено загальну кількість зв'язків усіх елементів нематеріальної спадщини з кожною з ЦСР, а також виокремлено «первинні» та «вторинні» зв'язки та здійснено їх пропорційне порівняння. Далі буде здійснено обчислення кількості зв'язків між окремими ЦСР через елементи нематеріальної спадщини. У цьому випадку, нематеріальна спадщина стає певною «сполучною ланкою» поміж двома цілями сталого розвитку – вона утворить так звані «пари» ЦСР. На цьому етапі можливим є виділення унікальних (одиничних) пар ЦСР (якщо такі є), таких взаємозв'язків, які практично не включені у опис спадщини, та таких, котрі домінують серед елементів нематеріальної спадщини. Наступним кроком є виділення середнього коефіцієнту подібності поміж елементами нематеріальної спадщини. Це буде виконано за допомогою модифікованої формули Шимкевича-

Сімпсона (коефіцієнт перекриття, міра подібності), яку для зручності сприйняття переведено у відсотковий показник (коефіцієнт помножено на 100), наведеної нижче:

$$\frac{|\text{ЦСР}_1 \cap \text{ЦСР}_2|}{\min(|\text{ЦСР}_1|, |\text{ЦСР}_2|)} \times 100\%$$

де ЦСР_1 – одна з цілей сталого розвитку у парі, поєднана з іншою ціллю спільним елементом нематеріальної культурної спадщини

ЦСР_2 – друга (інша) ціль сталого розвитку у парі, поєднана з іншою ціллю спільним елементом нематеріальної культурної спадщини, а відтак:

$\min(|\text{ЦСР}_1|, |\text{ЦСР}_2|)$ – кількість зв'язків ЦСР , що має найменшу за кількістю зв'язків із нематеріальною культурною спадщиною у «парі» ЦСР ;

$|\text{ЦСР}_1 \cap \text{ЦСР}_2|$ – кількість створених зв'язків між ЦСР_1 та ЦСР_2 за допомогою нематеріальної культурної спадщини.

Це буде здійснено для підтвердження попередніх висновків щодо домінантних ЦСР серед елементів нематеріальної спадщини та для визначення ступеня включення кожної ЦСР у опис елементів нематеріальної культурної спадщини. Високі значення свідчатимуть про інтегрованість поміж самими ЦСР , а високі середні значення (котрі також будуть виділені для кожної з ЦСР) – про синергію поміж елементами нематеріальної культурної спадщини загалом та тою чи іншою ЦСР .

Для більш глибокого аналізу також будуть задіяні елементи якісного аналізу щодо вибірки нематеріальної спадщини, котрі мали унікальні особливості, виділено певну (не-)відповідність між даними, ЮНЕСКО та практиками використання тої чи іншої нематеріальної культурної спадщини, а також надано декотрі потенційні «елементи-кандидати» для збільшення (якщо це буде необхідно) просування тих ЦСР , котрі мають загально малі (слабкі) взаємозв'язки із усією сукупністю елементів нематеріальної спадщини.

Дана методологія дозволить, в першу чергу, сформувати більш комплексне уявлення щодо нематеріальної культурної спадщини та їхнього взаємозв'язку із ЦСР , а також щодо взаємовпливів самих ЦСР та ієрархії ЦСР між собою у контексті використання нематеріальної культурної спадщини, використовуючи термінологію Т. Вінтера, «як дипломатії» [3], а відтак і самої дипломатії спадщини.

Слід також підкреслити, що кількість наявних елементів у базі даних є 788, що співпадає із кількістю елементів, включених у Списки нематеріальної спадщини ЮНЕСКО, станом на жовтень 2025 року.

Переходячи до самого аналізу, першочергово, слід окреслити загальну кількість зв'язків: кількість «первинних» та «вторинних» зв'язків для кожної з цілей. Загальна кількість елементів, що мають «первинні» зв'язки є 625. Кількість тих елементів нематеріальної спадщини, що не мають жодних «первинних» зв'язків з ЦСР є 291, що дорівнює 36,93% від загальної кількості елементів у базі даних. На противагу цьому, кількість тих елементів, що не мають «вторинні» зв'язки значно менша – 14 елементів (близько 01,78% від загальної кількості). При цьому, усі з 14 елементів мають наявні «сильні» зв'язки – як, наприклад, марроканська Гнава, що не має жодних «вторинних», однак має 2 «первинні» ЦСР – 3 та 16-ту. Загалом, 13 із 14 цих елементів мають «первинну» ЦСР 16, тоді як лише один елемент (Чакан, мистецтво вишивки в Республіці Таджикистан) пов'язаний із ЦСР 5 та ЦСР 8.

Схожа ситуація прослідковується, якщо оглядати ту нематеріальну спадщину, у якій наявні лише «вторинні» зв'язки. Наявність слабких зв'язків із 16-ю ЦСР при відсутності «первинних» зв'язків показали 257 елементів із 291 (88,32%). Це свідчить про певне визначення пріоритетів ЮНЕСКО у контексті пов'язаності елементів нематеріальної спадщини: за відсутності більш «сильних» зв'язків, існує високий рівень пов'язаності нематеріальної культурної спадщини із розбудовою миролюбивого суспільства. Разом із цим, відсутність у більш-як третини елементів нематеріальної спадщини зв'язків із ЦСР може вказувати або ж на відсутність у таких елементів сильної «сталості» компоненти, котру можна просувати та розвивати, або ж на брак системності у знаходженні та виставленні таких на перший план ЮНЕСКО.

Про сильні взаємозв'язки між більшістю елементів нематеріальної спадщини та ЦСР 16 свідчить також загальна кількість зв'язків цих елементів із ЦСР , наведена у таблиці 1 та відображена на рисунку 1.

Таблиця 1

Загальна кількість, кількість «первинних» та «вторинних» зв'язків між елементами нематеріальної культурної спадщини та ЦСР, а також їх пропорційність.

	Загальна кількість зв'язків	Кількість «первинних» зв'язків	Кількість «вторинних» зв'язків	Пропорційність «первинних» до «вторинних»
Ціль 16 (Мир, справедливість та сильні інституції)	610	170	440	0,386364
Ціль 4 (Якісна освіта)	453	54	399	0,135338
Ціль 5 (Гендерна рівність)	331	37	294	0,12585
Ціль 8 (Гідна праця та економічне зростання)	301	113	188	0,601064
Ціль 12 (Відповідальне споживання та виробництво)	202	39	163	0,239264
Ціль 11 (Сталий розвиток міст і громад)	154	31	123	0,252033
Ціль 2 (Подолання голоду, розвиток сільського господарства)	137	54	83	0,650602
Ціль 3 (Міцне здоров'я і благополуччя)	126	30	96	0,3125
Ціль 15 (Захист та відновлення екосистем суші)	115	28	87	0,321839
Ціль 17 (Партнерство заради сталого розвитку)	93	21	72	0,291667
Ціль 10 (Скорочення нерівності)	75	14	61	0,229508
Ціль 1 (Подолання бідності)	32	4	28	0,142857
Ціль 13 (Пом'якшення наслідків зміни клімату)	22	7	15	0,466667
Ціль 14 (Збереження морських ресурсів)	22	7	15	0,466667
Ціль 9 (Промисловість інновації та інфраструктура)	21	7	14	0,5
Ціль 6 (Чиста вода та належні санітарні умови)	16	5	11	0,454545
Ціль 7 (Доступна та чиста енергія)	16	4	12	0,333333

Джерело: складено автором на основі даних з [6]

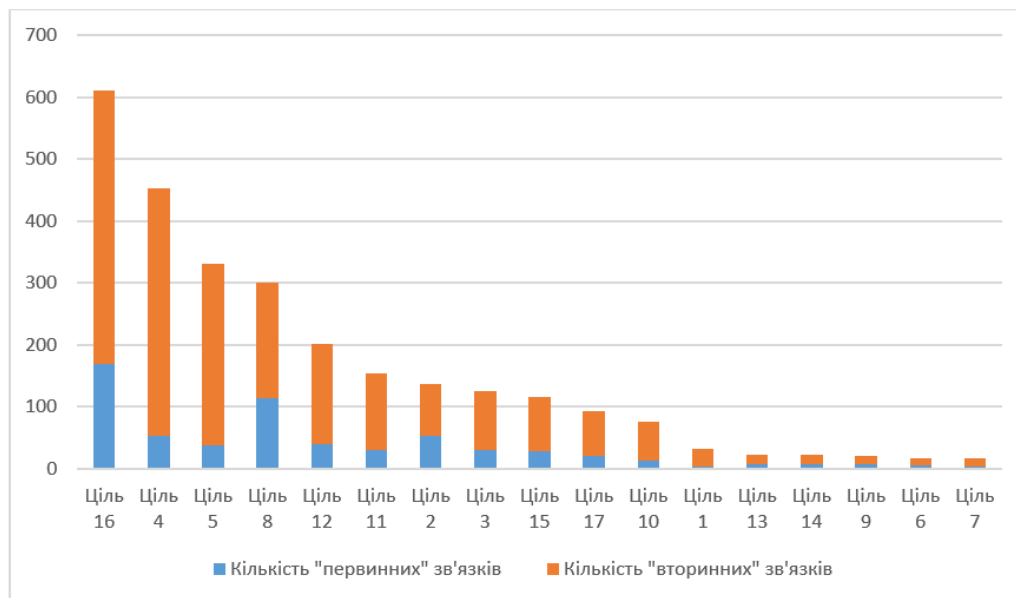

Рис. 1. Гістограма ЦСР за кількістю зв'язків із елементами нематеріальної спадщини.

Джерело: сформовано автором на основі даних з [6]

Найбільше кількісно, як «первинних», так і «вторинних» зв'язків має саме 16-та ціль – 170 «первинних» та 440 «вторинних» (загальна кількість 610). Другою за кількістю зв'язків є ЦСР 4 із 453 зв'язками, а ЦСР 5 має загалом 331 зв'язок. Пропорційно «первинних» до «вторинних» зв'язків (за формулою: кількість «первинних» поділити на кількість «вторинних» зв'язків) найвищий показник спостерігається у ЦСР 2 (Подолання голоду, розвиток сільського господарства) та ЦСР 8 (Гідна праця та економічне зростання).

При цьому найменша пропорційність зв'язків у ЦСР 5 та 4. Зважаючи на таку кількісно масивну, але слабку по категорії «сили» зв'язків із ЦСР 5 та 4, можна зазначити про функцію нематеріальної спадщини як допоміжного інструменту просування якості освіти та гендерної рівності. Також слід вказати на незначну кількість зв'язків із Цілями 6 та 7. Серед нематеріальної спадщини, що має «первинні» зв'язки з ЦСР 7 є 4 елементи, а саме: навички традиційного будівництва та плавання човнами Лендж у Перській затоці; ремесло мірошників, які керують вітряками та водяними млинами; риболовля чарфії на островах Керкена; а також культура сауни у Фінляндії. Додатково до цього, слід вказати на достатньо низьку загальну кількість зв'язків загального масиву елементів нематеріальної спадщини (менше 9%) із ЦСР 1, 13, 14, 6, 7 та 9.

На гістограмі (рисунок 1) більш явно бачимо декілька стрімких спадів у кількості зв'язків – перший між ЦСР 16 та ЦСР 4, другий між ЦСР 4 та, відповідно, ЦСР 5, третій між ЦСР 8 та ЦСР 12, і четвертий, між ЦСР 10 та ЦСР 1. Це вказує, передусім, на нерівномірний кількісний розподіл зв'язків між елементами нематеріальної спадщини з однієї сторони та цілями сталого розвитку з іншої сторони.

Низька загальних кількість зв'язків між елементами нематеріальної спадщини та ЦСР 1, 13, 14, 9, 6, а також 7 може вказувати на недостатню вагу цих ЦСР у наративах, окресленнях елементів культурної спадщини. Ціль 14 (Збереження морських ресурсів), яка охоплює також збереження біорізноманіття, очищення океанів тощо, могла б збільшити кількість зв'язків із іншими ЦСР, якщо до Списків нематеріальної спадщини ЮНЕСКО додати більше практик, пов'язаних зі сталим використанням морських ресурсів. Наприклад, це могли б бути практики підводного полювання у Філіппінах, які вважаються сталими [21], техніки кайтфішингу (від англ. kite-fishing), поширені в Полінезії, або ж практика будівництва та вилову риби у кам'яних припливних греблях, які при належній охороні є інфраструктурно стійкими (ЦСР 9) і водночас можуть сприяти боротьбі з голодом (ЦСР 2) та розвитку біорізноманіття (ЦСР 14) [7]. Таке розширення могло б збільшити кількість елементів із «первинними» зв'язками із ЦСР 14, а також загалом сприяло б більшому збалансуванню розподілу зв'язків між самими цілями сталого розвитку.

Серед іншого можливо також проаналізувати взаємозв'язки між цілями сталого розвитку через елементи нематеріальної культурної спадщини як своєрідною «сполучною ланкою» – тобто кількість елементів, котрі пов'язують конкретну «пару» ЦСР через елементи нематеріальної культурної спадщини (таблиця 2).

Таблиця 2

Кількість взаємозв'язків однієї ЦСР із Іншою ЦСР через елементи нематеріальної культурної спадщини (пар ЦСР)

	ЦСР 1	ЦСР 2	ЦСР 3	ЦСР 4	ЦСР 5	ЦСР 6	ЦСР 7	ЦСР 8	ЦСР 9	ЦСР 10	ЦСР 11	ЦСР 12	ЦСР 13	ЦСР 14	ЦСР 15	ЦСР 16	ЦСР 17
ЦСР 1	-	6	1	15	15	1	1	17	1	12	7	14	0	1	2	19	4
ЦСР 2	6	-	35	61	60	5	5	49	2	6	27	39	10	8	36	98	13
ЦСР 3	1	35	-	78	60	3	1	37	0	8	18	34	4	5	31	95	15
ЦСР 4	15	61	78	-	183	8	11	159	15	37	71	115	14	14	55	358	61
ЦСР 5	15	60	60	183	-	4	5	138	5	31	48	101	2	8	37	225	36
ЦСР 6	1	5	3	8	4	-	0	5	0	3	5	8	6	1	12	11	4
ЦСР 7	1	5	1	11	5	0	-	9	3	1	7	12	5	4	3	7	1
ЦСР 8	17	49	37	159	138	5	9	-	17	23	59	133	9	7	33	183	32
ЦСР 9	1	2	0	15	5	0	3	17	-	1	9	14	4	0	5	5	6
ЦСР 10	12	6	8	37	31	3	1	23	1	-	22	8	2	1	8	64	6
ЦСР 11	7	27	18	71	48	5	7	59	9	22	-	31	5	2	19	127	11
ЦСР 12	14	39	34	115	101	8	12	133	14	8	31	-	15	11	41	84	26
ЦСР 13	0	10	4	14	2	6	5	9	4	2	5	15	-	1	17	7	5
ЦСР 14	1	8	5	14	8	1	4	7	0	1	2	11	1	-	5	9	4
ЦСР 15	2	36	31	55	37	12	3	33	5	8	19	41	17	5	-	66	17
ЦСР 16	19	98	95	358	225	11	7	183	5	64	127	84	7	9	66	-	61
ЦСР 17	4	13	15	61	36	4	1	32	6	6	11	26	5	4	17	61	-

Джерело: враховано та складено автором із використанням даних з [6]

У результаті відповідного зіставлення виявлено, що відсутні зв'язки між ЦСР 13 та 1, 3 та 9, 9 та 6, 6 та 7, 9 та 14. Також виявлено 12 одиночних (унікальних) взаємозв'язків між ЦСР – таких, що мають лише 1 пару. Серед практик нематеріальної культурної спадщини, що пов'язують унікальні пари, є: ритуали та практики, пов'язані зі святилищем Кіт Мікаїї, включені у 2019 році до Списків нематеріальної спадщини ЮНЕСКО, що пов'язують ЦСР 1 та ЦСР 3; традиційна система водних суддів Коронго, включену у 2017 році, що пов'язують ЦСР 1 та ЦСР 6; риболовля чарфії на островах Керкена, включена у 2020 році, що пов'язує 2 унікальні пари ЦСР – 1 та 7, а також 1 та 14; культурна сауни у Фінляндії, включена у 2020 році, що пов'язує ЦСР 3 та 7; Ндонго, включену у 2024 році, що пов'язує ЦСР 6 та 14; мова, танці та музика гарифуна, включену у 2008 році, що пов'язує ЦСР 10 та 14; культура фанфейру (парку атракціонів), включену у 2024 році, що пов'язує ЦСР 7 та 10; нордичні традиції клінкерних човнів, включені у 2021 році, що пов'язують ЦСР 7 та 17; каролінське орієнтування та виготовлення каное, включено у 2021 році, що пов'язує ЦСР 13 та 14; а також ідеї та практика організації спільних інтересів у кооперативах, включену 2016 році, що поєднує 2 унікальні пари ЦСР – 9 та 10, а також 1 та 9. Більшість елементів, що утворили (пов'язали) зазначені унікальні пари ЦСР були включені у Списки нематеріальної спадщини ЮНЕСКО після 2020-го року. З цього можна зробити висновок, що активне заповнення «прогалін» у нематеріальній культурній спадщині, яке пов'язує різні ЦСР, почалось саме з 2020-х років.

Також, виявлено, що кількість пар ЦСР, яких менше 10-ти, кількісно дорівнює кількості таких пар, що більше (включно з) 10-ти – співвідношення майже 50% на 50% і дорівнює 62 пари на 64 пари (себто 49,2% на 50,8%) . Ціль 4 має 15 ЦСР, які утворюють із нею більше 10-ти пар кожна. Єдиною ЦСР, що має менше 10-ти пар із ЦСР 4 є ЦСР 6 (Чиста вода та належні санітарні умови). Якщо оглянути ЦСР 4 у таблиці 2, то можна побачити достатньо гармонійний розподіл зв'язків із цілями через елементи спадщини, порівняно із зв'язками з ЦСР 16 – для неї характерна суттєва кількісна різниця у парах – є 4 зв'язки із іншими ЦСР, в яких кількість пар менша 10-ти (ЦСР 7, 9, 13, 14), однак, разом із цим, усі 3 кількісно найбільші взаємозв'язки серед усіх є саме із парами, створеними з ЦСР 16 – це між ЦСР 16 та 4 (358 пар), між ЦСР 16 та 5 (225 пар), між ЦСР 16 та 8 (183 пари). Разом із цим, слід підкреслити значну різницю у кількості створених пар, між «першим місцем» (ЦСР 16 та 4 із 358 парами) та «другим місцем» (ЦСР 16 та 5 із 225 парами) – на 133 пари. Це, передусім, свідчить про дуже легку поєднуваність, принаймні на наративному рівні, між ЦСР 16 та 4 через елементи нематеріальної спадщини. Додатковим підтвердженням є те, що кількість елементів нематеріальної культурної спадщини, які пов'язані виключно з цими двома ЦСР і не мають зв'язків з іншими, сягає 73 пар. При цьому їхнє взаємовідношення проявляється в різних комбінаціях: два «первинних» зв'язки (як, наприклад, у програми «Країна легенд» для просування та відродження мистецтва оповіді у регіоні Крунуберг), один «первинний» та один «вторинний» зв'язки (як у монгольській каліграфії), або обидва «вторинних» зв'язки (як у аксії – мистецтві гостроумства).

Усі зв'язки між ЦСР через елементи нематеріальної спадщини, що кількісно мають понад 100 пар, можна охарактеризувати як такі, що легко пов'язуються через загальний масив елементів нематеріальної спадщини, а відтак і через елементи нематеріальної спадщини як такі – це між ЦСР 4 та 5 (183 пари), ЦСР 4 та 8 (159 пар), ЦСР 4 та 12 (115 пар), ЦСР 4 та 16 (358 пар), ЦСР 5 та 8 (138 пар), ЦСР 5 та 12 (101 пара), ЦСР 16 та 5 (225 пар), ЦСР 8 та 12 (133 пари), ЦСР 8 та 16 (183 пари), ЦСР 11 та 16 (127 пар). Відтак, можливо побачити, що це є в тій чи іншій комбінації найбільші за загальною кількістю ЦСР – 16, 4, 5, 8, 12, 16, а також 11. Цікавим у цьому є певна відмежованість ЦСР 11 від інших, оскільки вона утворює лише 1 взаємозв'язок із більше, ніж 100 парами – із ЦСР 16, а з 4, 5, 8 – ні. Однак, усе вищеокреслене може вказувати лише на легкість пов'язання певних пар ЦСР із елементами нематеріальної спадщини, та на те, що ці ЦСР є домінантними та часто зустрічаються поряд. Втім, це може стверджувати про ступінь легкості взаємопов'язаності ЦСР між собою через елементи нематеріальної спадщини, зважаючи на їх різну кількість. Це можна проілюструвати через відсоткове співвідношення пар ЦСР (таблиця 3). Для складання цієї таблиці застосовано модифіковану формулу Шимкевича-Сімпсона, щоб визначити, який відсоток зв'язків ЦСР з меншою кількістю елементів у парі припадає на поєднання з іншою ЦСР.

Таблиця 3

Відсоткове співвідношення пар ЦСР через модифіковану формулу Шимкевича-Сімпсона
(результат в кожній клітинці – одне округлене число)

	ЦСР 1	ЦСР 2	ЦСР 3	ЦСР 4	ЦСР 5	ЦСР 6	ЦСР 7	ЦСР 8	ЦСР 9	ЦСР 10	ЦСР 11	ЦСР 12	ЦСР 13	ЦСР 14	ЦСР 15	ЦСР 16	ЦСР 17
ЦСР 1	-	18,75	3,125	46,875	46,875	6,25	6,25	53,125	~4,77	37,5	21,875	43,75	0	~4,55	6,25	59,375	12,5
ЦСР 2	18,75	-	~27,78	~44,53	~43,8	31,25	31,25	~35,77	~9,52	~7,9	~19,71	~28,47	~45,45	~36,36	~31,3	~71,53	~13,98
ЦСР 3	3,125	~27,78	-	~61,9	~47,62	18,75	6,25	~29,37	0	~10,67	~14,29	~26,98	~18,18	~22,73	~26,96	~75,4	~16,13
ЦСР 4	46,875	~44,53	~61,9	-	~55,29	50	68,75	~52,82	~71,4	~49,33	~46,1	~56,93	~63,64	~63,64	~47,83	~79,03	~65,59
ЦСР 5	46,875	~43,8	~47,62	~55,29	-	25	31,25	~45,85	~23,8	~41,33	~31,17	50	~9,09	~36,36	~32,17	~67,98	~38,71
ЦСР 6	6,25	31,25	18,75	50	25	-	0	31,25	0	18,75	31,25	50	37,5	6,25	75	68,75	25
ЦСР 7	6,25	31,25	6,25	68,75	31,25	0	-	56,25	18,75	6,25	43,75	75	31,25	25	18,75	43,75	6,25
ЦСР 8	53,125	~35,77	~29,37	~52,82	~45,85	31,25	56,25	-	~80,95	~30,67	~38,31	~65,84	~40,9	~31,81	~28,7	~60,8	~43,41
ЦСР 9	~4,77	~9,52	0	~71,4	~23,8	0	18,75	~80,95	-	~4,77	~42,86	~66,67	~19,05	0	~23,81	~23,81	~28,57
ЦСР 10	37,5	~7,9	~10,67	~49,33	~41,33	18,75	6,25	~30,67	~4,77	-	~29,33	~10,67	~9,09	~4,55	~10,67	~85,33	~7,9
ЦСР 11	21,875	~19,71	~14,29	~46,1	~31,17	31,25	43,75	~38,31	~42,86	~29,33	-	~20,13	~22,72	~9,09	~16,52	~82,47	~11,83
ЦСР 12	43,75	~28,47	~26,98	~56,93	50	50	75	~65,84	~66,67	~10,67	~20,13	-	~68,18	50	~35,65	~41,58	~27,96
ЦСР 13	0	~45,45	~18,18	~63,64	~9,09	37,5	31,25	~40,9	~19,05	~9,09	~22,72	~68,18	-	~4,55	~77,27	~31,82	~22,73
ЦСР 14	~4,55	~36,36	~22,73	~63,64	~36,36	6,25	25	~31,81	0	~4,55	~9,09	50	~4,55	-	~22,72	~40,9	~18,18
ЦСР 15	6,25	~31,3	~26,96	~47,83	~32,17	75	18,75	~28,7	~23,81	~10,67	~16,52	~35,65	~77,27	~22,72	-	~57,39	~18,28
ЦСР 16	59,375	~71,53	~75,4	~79,03	~67,98	68,75	43,75	~60,8	~23,81	~85,33	~82,47	~41,58	~31,82	~40,9	~57,39	-	~65,59
ЦСР 17	12,5	~13,98	~16,13	~65,59	~38,71	25	6,25	~34,41	~28,57	~7,9	~11,83	~27,96	~22,73	~18,18	~18,28	~65,59	-

Джерело: вираховано та складено автором із використанням даних з [6]

Найбільшим відсотком, а відтак і найлегшим поєднанням між двома ЦСР через елемент нематеріальної культурної спадщини, є взаємозв'язок ЦСР 10 та 16, який становить ~85,33%. Інші пари ЦСР, що мають також високий відсоток взаємозв'язку (понад 70%) – це ЦСР 16 і 2 (~71,53%); ЦСР 16 і 3 (~75,4%); ЦСР 16 і 4 (~79,03%); ЦСР 16 і 11 (~82,47%); ЦСР 4 і 9 (~71,4%); ЦСР 6 та 15 (75%); ЦСР 7 та 12 (75%); ЦСР 9 та 8 (~80,95%); ЦСР 13 та 15 (~77,27%). Відтак, можливо вказати на те, що елементи, що, згідно ЮНЕСКО, просувають ЦСР 2, 3, 4, 11, а особливо ЦСР 10 (скорочення нерівності), найбільш вірогідно також просуватимуть і ЦСР 16 (мир, справедливість та сильні інститути), відтак між ними є велика синергія і певний ступінь «вкладеності» одних в ЦСР 16 через зв'язок із нематеріальною спадщиною. Таке саме можна сказати й щодо того, що якщо елемент нематеріальної культурної спадщини просуває ЦСР 9, то він вірогідно також просуватиме й ЦСР 8 та 4. У праці «Мапування зв'язків ЦСР» вказано на сильній позитивній кореляції між ЦСР 7 та ЦСР 2, 3, 4 і 9 [13]. Слід, однак, звернути увагу на те, що існуючі зв'язки між вищенаведеними ЦСР через елементи нематеріальної спадщини вказують на іншу картину – як у числовому плані, так і у плані кореляційному їх мало, і більшість із них не досягає 70%. Найбільша кореляція із ЦСР 7 через елементи нематеріальної спадщини є у ЦСР 4 (68,75%), а опісля у ЦСР 16 та ЦСР 11 (по 43,75% кожна). Високої кореляції, однак, ЦСР 7 із ЦСР 2, 3 та 9 не виявлено.

Слід також й виділити середній показник відсоткового співвідношення із іншою ЦСР для кожної цілі (Рисунок 2). Середній показник для усіх співвідношень дорівнює 34,02%. Такий достатньо високий показник виходить за рахунок всього лише 2-х перших за відсотком ЦСР – 4 та 16 – єдині, що мають цей показник більший за 50%. Без них показник дорівнював би близько 30,7%. Також, візуально можливо побачити, що є видимий розподіл на дві категорії ЦСР – ті, що вище середнього значення – це (перелічено за спаданням) ЦСР 16, 4, 12, 8 та 5 – та решта, чий показник нижчий середнього. Разом із тим, немає великого розриву у показнику середнього відсотка пар між іншими цілями, чий показник нижчий середнього, якщо порівнювати із кількісними показниками (див. Рисунок 1).

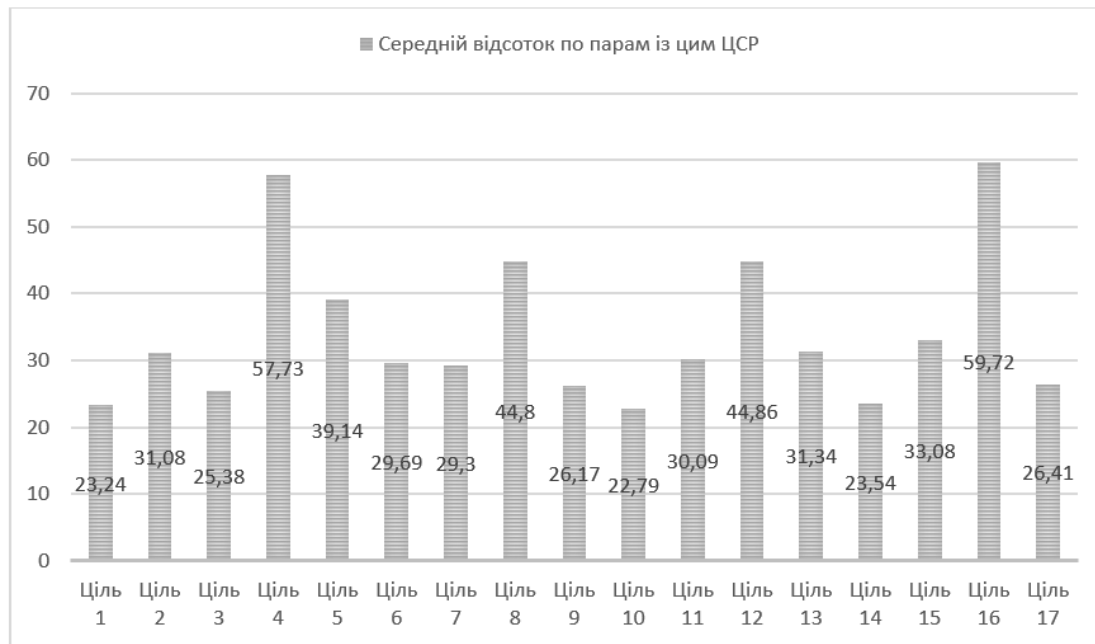

Рис. 2. Гістограма ЦСР за середнім відсотковим показником по парам із цим ЦСР
Джерело: вираховано та складено автором на основі даних з [6]

На цьому графіку також можна побачити, що порівняно з кількісними показниками, ЦСР 16 та ЦСР 4, мають менший розрив – у 1,99%. Це вказує, передусім, на однаковий ступінь «сили» чи «синергії» ЦСР 4 та ЦСР 16 на інші ЦСР через елементи нематеріальної спадщини. Також можна побачити те, що ЦСР 12 та 5 помінялись місцями, порівняно з тим ж самим кількісним графіком – відтак можна сказати, що ЦСР 12, попри меншу кількість зв'язків із елементами нематеріальної культурної спадщини, утворює більше «пар» із іншими цілями сталого розвитку через елементи нематеріальної спадщини.

У цьому випадку найбільш «відокремленою» можна вважати ЦСР 10, котра має найменший середній відсоток. Це вказує на найнижчу серед усіх 17-ти інтегрованість саме ЦСР 10 щодо інших ЦСР в контексті елементів нематеріальної культурної спадщини. Найменшим за коефіцієнтом із ЦСР 10 є її взаємозв'язок із ЦСР 14 – вони мають лише 1 кількісний показник (мова, танці та музика гарифуни). Сам ж елемент «Мова, танці та музика гарифуни» є, додатково із цим, поєднаним із ЦСР 16, і першим шедевром усної та нематеріальної культурної спадщини, який був визнаний ЮНЕСКО [22]. Якщо проаналізувати використані ЮНЕСКО у описі цього елемента наративні складові, то організація описує цей елемент нематеріальної спадщини як явище змішаної афро-карибської культури [23] (близьке до ЦСР 16 та ЦСР 10). Мова гарифуни «пережила століття дискримінації та лінгвістичної домінації» [23] і зараз більш включена у політичне життя держав (близьке до ЦСР 10), а у інших культурних елементах – піснях – описано традиційне знання цієї групи населення щодо практик сталого використання навколишнього середовища, зокрема, як зазначено у описі, «виращування касави, риболовлі, будування каное та конструювання глиняних будинків» [23] (близьке до ЦСР 14). Однак, помітно також залучення ЦСР 4 (зокрема завдання 4.7) та ЦСР 9 (зокрема 9.1), оскільки танці та музика слугують засобами передачі традицій та знань гарифуна.

Традиційні ж знання людей цієї культури, як зазначила одна з лідерок гарифуна та виконавча директорка Надзвичайного комітету гарифуна Гондурасу у 2010х роках Нільда Хейзел Готай (Nilda Hazel Gotay) «допомогли громадам підготуватись до стихійних лих та до частіших і триваліших посух, спричинених зміною клімату» [24], що свідчить про просування певною мірою цим елементом також й ЦСР 13 (зокрема задачі 13.1). Цих додаткових зв'язків із ЦСР, що окреслюють представники та носії цього елемента нематеріальної спадщини, ЮНЕСКО, на жаль, не вказало. Складніше, однак, зі знаходженням таких невказаних поєднань між існуючими елементами, що мають тільки зв'язок із ЦСР 10, але не мають зв'язок із ЦСР 14, із задачами або основними означеннями ЦСР 14 (або навпаки). Такий низький ступінь кореляції ЦСР 10 із іншими ЦСР співпадає із висновками у праці «Мапування зв'язків ЦСР» [13]. Це підтверджує висновок про загальну складність поєднання ЦСР 14

та ЦСР 10, а також свідчить, що елементи, включені до Списків нематеріальної спадщини ЮНЕСКО, за винятком поодиноких випадків, не можуть одночасно просувати обидві ЦСР. Відтак, одні елементи сприяють розвитку та просуванню ЦСР 10, а інші – ЦСР 14, і між ними відсутнє «автоматичне» взаємне просування, як це спостерігається, наприклад, у парі ЦСР 16 та 10, де одна ЦСР може бути частково включена в іншу.

Слід підкреслити центральну роль кластеру, до якого входять ЦСР 16, 4, 12, 8 та 5, оскільки саме ці ЦСР найбільше просуваються через елементи нематеріальної культурної спадщини. Це свідчить про домінування наративів, у яких культурна спадщина насамперед сприяє миру, справедливості, міцним інститутам та освіті. Вибудовується, відтак, певна ієрархія ЦСР у контексті дипломатії спадщини – у кола ЦСР 16 та 4, котрі між собою сильно корелюються, включені інші цілі сталого розвитку. Провідна роль елементів нематеріальної культурної спадщини, згідно ЮНЕСКО, полягає у просуванні гендерної рівності, гідної праці та економічного зростання, а також відповідального споживання та виробництва. Якщо узяти ж увесь масив елементів нематеріальної спадщини, то серед них тих, що пов'язані принаймні з одною з 5-ти ЦСР з «центрального кластеру» (ЦСР 16, 4, 12, 8 та 5) дорівнює 786 елементів з 788. Лише два елементи (управління ризиками лавин, що мають зв'язки з ЦСР 9, 11, 13, 15 та 17, а також альхедаа, усні традиції скликання отар верблюдів, що пов'язані із ЦСР 15 та 17) немає ЦСР зі списку «центрального кластеру». Це в котрий раз підтверджує домінування вищевказаних наративів щодо елементів, включених до Списків нематеріальної спадщини ЮНЕСКО.

Цікавим є також виявлення того, що кількість елементів нематеріальної спадщини, пов'язаних із усіма п'ятьма ЦСР центрального кластеру, становить 14, що за коефіцієнтом Шимкевича-Сімпсона довірнює 0,0693 (або 6,93% за модифікованою версією, застосованою у цьому дослідженні), що перевищує показники для 18 інших «пар» ЦСР.

13 з 14-ти цих елементів, були внесені до Списків нематеріальної спадщини у 2024 році. Єдиний елемент, що не внесений у 2024 році та має зв'язки з усіма 5-ма ЦСР центрального кластеру є Рукада Натья, традиційна лялькова драма на струнах з Шрі-Ланки, яка включена у 2018 році. Це може свідчити про те, що подальша політика ЮНЕСКО, попри зазначені вище спроби «заповнити прогалини» й надалі могла бути спрямована на включення елементів нематеріальної спадщини та їхнє формування таким чином, щоб вони просували центральний кластер ЦСР у контексті дипломатії спадщини.

Висновки. У висновку варто зазначити, що нематеріальна культурна спадщина, як у своєму цілісному вимірі, так і на рівні окремих елементів, дійсно інтегрується у сферу міжнародних відносин як форма прояву «спадщини як дипломатії». У цьому контексті елементи нематеріальної спадщини сприяють, принаймні наративно, просуванню певних цілей сталого розвитку.

Однак, попри просування усіх ЦСР практиками нематеріальної культурної спадщини, виявлено їхній нерівномірний розподіл. Через використання кількісного аналізу, було виявлено декілька кореляцій та закономірностей з цього приводу. Найбільш помітним, мабуть, є виявлення великого кластера ЦСР, центрального для елементів нематеріальної спадщини: 16 (мир, справедливість та сильні інституції), 4 (якісна освіта), 12 (відповідальне споживання та виробництво), 8 (гідна праця та економічне зростання) та 5 (гендерна рівність). Вони стоять на вершині умовної ієрархії розподілу цілей сталого розвитку через елементи нематеріальної спадщини – мають найбільшу кількість пар з іншими ЦСР як кількісно, так і відсотково (через міру подібності), а також майже усі (за виключенням 2-х елементів нематеріальної культурної спадщини) просувають хоча б одне ЦСР з великого кластера. Передусім, однак, у кластері стоять ЦСР 16 та ЦСР 4 – якщо провести аналогію «перші серед...». Це, відтак, можна трактувати, як окреслення нематеріальної спадщини як такої, що, першочергово, просуває ідеї миру, створенню відкритого та справедливого суспільства, а також забезпечує та покращує освітній рівень населення. Також вагому роль було виділено спадщині як такій, що стимулює гендерну рівність, створення гідних можливостей для праці та підтримку моделей відповідального (сталого) споживання та виробництва.

Інші принципи сталого розвитку виявились більш периферійними і, попри спроби зменшити кількість «прогалин» між ними з 2020-х років, усе ще залишаються такими. Кількісно, елементи нематеріальної культурної спадщини найменш пов'язувались із ЦСР 7, 6, 9, 14, 13 та 1, а відтак й мало вкладались у своїй загальній масі у поширення ЦСР. Серед усіх ЦСР, за середнім відсотковим показником по «парах», ЦСР 10 виявилась найбільш відокремленою від інших і найменш інтегрованою в інші ЦСР, хоча кількісно (за кількістю зв'язків із елементами нематеріальної спадщини) вона перевищувала ряд інших ЦСР.

Також виявилось доволі нетиповим, що ЦСР 14, попри достатньо велику кількість потенційних практик нематеріальної спадщини, які могли б із нею пов'язуватись (але не включені до Списків

нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО – наприклад, будівництво та вилов риб у у кам'яних припливних греблях, традиційне підводне полювання на Філіппінах, кайт-фішинг у Полінезії тощо), займає незначну позицію у загальній масі ЦСР і, відповідно, серед самих елементів нематеріальної спадщини. Цю, та інші ЦСР можливо, як показав аналіз, просувати через нематеріальну спадщину. Доцільним видається зосередження уваги на виявленні таких практик, знань, традицій, мистецтв тощо, які містили б наративи або ідейні зачатки для просування ЦСР із меншою кількістю зв'язків, або на модифікації наративів існуючих елементів, щоб включити в них також інші, «периферійні» ЦСР. Такий підхід сприятиме загальній гармонізації просування цілей сталого розвитку через елементи нематеріальної культурної спадщини та посилить їхню роль як прояву «спадщини як дипломатії», а отже як ефективного інструменту дипломатії спадщини.

Література

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development: Resolution adopted by the General Assembly on 25.09.2015. URL: <https://undocs.org/en/A/RES/70/1> (дата звернення: 30.10.2025).
2. Поливач К.А. Культурна і природна спадщина у контексті цілей сталого розвитку України. *Український географічний журнал*. 2017. № 2017 (4), С. 62–70. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2017.04.062> (дата звернення: 30.10.2025).
3. Winter T. Heritage diplomacy. *International Journal of Heritage Studies*. 2015. Vol. 21, no. 10. P. 997–1015. DOI: <https://doi.org/10.1080/13527258.2015.1041412> (дата звернення: 30.10.2025).
4. Todorović M. Heritage in and as diplomacy: a practice based study. *International Journal of Heritage Studies*. 2022. P. 1–16. DOI: <https://doi.org/10.1080/13527258.2022.2091637> (дата звернення: 30.10.2025).
5. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage: A UNESCO Convention of 17.10.2003. URL: <https://ich.unesco.org/en/convention> (дата звернення: 30.10.2025).
6. Dive into intangible cultural heritage!. *UNESCO Intangible Cultural Heritage*. URL: <https://ich.unesco.org/en/dive?display=sdg#tabs> (дата звернення: 30.10.2025).
7. Краснікова О. Підводна культурна спадщина як інструмент реалізації глобальних цілей сталого розвитку ООН. *Правова держава*. 2024. №54. С. 164–172. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2024.54.304890> (дата звернення: 30.10.2025).
8. Grazuleviciute-Vileniske I. Cultural Heritage in the Context of Sustainable Development. *Environmental research, engineering and management*. 2006. No 3 (37). P. 74–79. URL: https://www.researchgate.net/publication/228466259_Cultural_Heritage_in_the_Context_of_Sustainable_Development (дата звернення: 30.10.2025).
9. Буценко О. Питання культури й культурної спадщини в проекції цілей сталого розвитку. *Мистецтвознавство України*. 2020. № 20. С. 8–13. DOI: <https://doi.org/10.31500/2309-8155.20.2020.220912> (дата звернення: 30.10.2025).
10. Ubertazzi B. Intangible Cultural Heritage, Sustainable Development and Intellectual Property. Cham : Springer International Publishing, 2022. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-08104-0> (дата звернення: 30.10.2025).
11. Camacho L. Sustainable Development Goals: kinds, connections and expectations. *Journal of Global Ethics*. 2015. Vol. 11, no. 1. P. 18–23. DOI: <https://doi.org/10.1080/17449626.2015.1010097> (дата звернення: 30.10.2025).
12. International Council for Science. A Guide to SDG Interactions: from Science to Implementation. Paris, 2017. URL: <https://council.science/publications/a-guide-to-sdg-interactions-from-science-to-implementation/> (дата звернення: 30.10.2025).
13. Fonseca L. M., Domingues J. P., Dima A. M. Mapping the Sustainable Development Goals Relationships. *Sustainability*. 2020. Vol. 12, no. 8. P. 3359. DOI: <https://doi.org/10.3390/su12083359> (дата звернення: 30.10.2025).
14. Lähdesmäki T., Čeginskas V. L. A. Conceptualisation of heritage diplomacy in scholarship. *International Journal of Heritage Studies*. 2022. P. 1–16. DOI: <https://doi.org/10.1080/13527258.2022.2054846> (дата звернення: 30.10.2025).
15. Chalcraft J. Into the Contact Zones of Heritage Diplomacy: Local Realities, Transnational Themes and International Expectations. *International Journal of Politics, Culture, and Society*. 2021. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10767-020-09391-3> (дата звернення: 30.10.2025).
16. Паніна І. Дипломатія спадщини у дискурсі війни і миру. *Трансформація світового порядку крізь призму війни та миру* : матеріали Міжнар. наук. конф., 24 квіт. 2024 р. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/>

handle/2010/45402 (дата звернення: 30.10.2025).

17. Орлов С. Дипломатія спадщини ЮНЕСКО у постконфліктних зонах: кейс Іраку. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2025. № 51. С. 124-136. DOI: <https://doi.org/10.31861/mhpi2025.51.124-136> (дата звернення: 30.10.2025).

18. Stenberg J. Intangible heritage diplomacy and the Taiwan strait: kunqu revival 1987–2001. *International Journal of Heritage Studies*. 2024. P. 1–13. DOI: <https://doi.org/10.1080/13527258.2024.2401816> (дата звернення: 30.10.2025).

19. Thirteenth session of the Committee. *UNESCO Intangible Cultural Heritage*. URL: <https://ich.unesco.org/en/13com> (дата звернення: 30.10.2025).

20. Launch of ‘Dive into ICH’ project. *UNESCO Intangible Cultural Heritage*. URL: <https://ich.unesco.org/en/launch-of-dive-into-ich-project-01032> (дата звернення: 30.10.2025).

21. Smith A., Nakaya S. Spearfishing – is it ecologically sustainable? *3rd World Recreational fishing Conference*, Darwin, 21-24 May 2002. URL: https://www.researchgate.net/publication/257409158_SPEARFISHING_-_IS_IT_ECOLOGICALLY_SUSTAINABLE (дата звернення: 30.10.2025).

22. Garifuna Sustainable Development. *Indigenous Cultures and Sustainable Development in Latin America*. Cham, 2020. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-37023-7_8 (дата звернення: 30.10.2025).

23. Language, dance and music of the Garifuna. *UNESCO Intangible Cultural Heritage*. URL: <https://ich.unesco.org/en/RL/language-dance-and-music-of-the-garifuna-00001> (дата звернення: 30.10.2025).

24. Mejía T. Garifuna Women, Custodians of Culture and the Environment in Honduras. *Global Issues*. 2012. 10 October. URL: <https://www.globalissues.org/news/2012/10/10/15010> (дата звернення: 30.10.2025).

References

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development: Resolution adopted by the General Assembly on 25.09.2015. Available at: <https://undocs.org/en/A/RES/70/1> (accessed October 30, 2025).

2. Polyvach K.A. (2017) Kulturna i pryrodna spadshchyna u konteksti tsilei staloho rozvytku Ukrainy [Cultural and natural heritage in the context of the goals of sustainable development of Ukraine]. *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal*. Vol. 2017(4), P. 62–70. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2017.04.062> (accessed October 30, 2025).

3. Winter T. (2015) Heritage diplomacy. *International Journal of Heritage Studies*. Vol. 21, no. 10. P. 997–1015. DOI: <https://doi.org/10.1080/13527258.2015.1041412> (accessed October 30, 2025).

4. Todorović M. (2022) Heritage in and as diplomacy: a practice based study. *International Journal of Heritage Studies*. pp. 1–16. DOI: <https://doi.org/10.1080/13527258.2022.2091637> (accessed October 30, 2025).

5. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage: A UNESCO Convention of 17.10.2003 (2003). Available at: <https://ich.unesco.org/en/convention> (accessed October 30, 2025).

6. Dive into intangible cultural heritage! (n.d.) *UNESCO Intangible Cultural Heritage*. Available at: <https://ich.unesco.org/en/dive?display=sdg#tabs> (accessed October 30, 2025).

7. Krasnikova O. (2024) Pidvodna kulturna spadshchyna yak instrument realizatsii hlobalnykh tsilei staloho rozvytku OON [Underwater Cultural Heritage as a Tool for Implementing the Global Goals of UN Sustainable Development]. *Pravova derzhava*. No 54. P. 164–172. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2024.54.304890> (accessed October 30, 2025).

8. Grazuleviciute-Vileniske I. (2006) Cultural Heritage in the Context of Sustainable Development. Environmental research, engineering and management. No 3 (37). P. 74–79. Available at: https://www.researchgate.net/publication/228466259_Cultural_Heritage_in_the_Context_of_Sustainable_Development (accessed October 30, 2025).

9. Butsenko O. (2020) Pytannia kultury y kulturnoi spadshchyny v proektsii tsilei staloho rozvytku [Culture and cultural heritage issues projected on SDGs]. *Mystetstvoznavstvo Ukrainy*. 2020. No 20. P. 8–13. DOI: <https://doi.org/10.31500/2309-8155.20.2020.220912> (accessed October 30, 2025).

10. Ubertazzi B. (2022) Intangible Cultural Heritage, Sustainable Development and Intellectual Property. Cham : Springer International Publishing, 2022. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-08104-0> (accessed October 30, 2025).

11. Camacho L. (2015) Sustainable Development Goals: kinds, connections and expectations. *Journal of Global Ethics*. Vol. 11, no. 1. P. 18–23. DOI: <https://doi.org/10.1080/17449626.2015.1010097> (accessed October 30, 2025).

12. International Council for Science (2017) A Guide to SDG Interactions: from Science to Implementation. Paris, 2017. Available at: <https://council.science/publications/a-guide-to-sdg-interactions-from-science-to-implementation/> (accessed October 30, 2025).

13. Fonseca L. M., Domingues J. P., Dima A. M. (2020) Mapping the Sustainable Development Goals Relationships. *Sustainability*. Vol. 12, no. 8. P. 3359. DOI: <https://doi.org/10.3390/su12083359> (accessed October 30, 2025).

14. Lähdesmäki T., Čeginskas V. L. A. (2022) Conceptualisation of heritage diplomacy in scholarship. *International Journal of Heritage Studies*. P. 1–16. DOI: <https://doi.org/10.1080/13527258.2022.2054846> (accessed October 30, 2025).

15. Chalcraft J. (2021) Into the Contact Zones of Heritage Diplomacy: Local Realities, Transnational Themes and International Expectations. *International Journal of Politics, Culture, and Society*. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10767-020-09391-3> (accessed October 30, 2025).

16. Panina I. (2024) Dyplomatiia spadshchyny u dyskursi viiny i myru. Transformatsiia svitovoho poriadku kriz pryzmu viiny ta myru : materialy Mizhnar. nauk. konf., 24 kvit. 2024 r. Available at: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/45402> (accessed October 30, 2025).

17. Orlov S. (2025) Dyplomatiia spadshchyny YuNESKO u postkonfliktnykh zonakh: keis Iraku [Heritage Diplomacy of UNESCO in Post-Conflict Zones: the Case of Iraq]. *Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu*. No 51. P. 124-136. DOI: <https://doi.org/10.31861/mhpi2025.51.124-136> (accessed October 30, 2025).

18. Stenberg J. (2024) Intangible heritage diplomacy and the Taiwan strait: kunqu revival 1987–2001. *International Journal of Heritage Studies*. P. 1–13. DOI: <https://doi.org/10.1080/13527258.2024.2401816> (accessed October 30, 2025).

19. Thirteenth session of the Committee (n.d.) *UNESCO Intangible Cultural Heritage*. Available at: <https://ich.unesco.org/en/13com> (accessed October 30, 2025).

20. Launch of ‘Dive into ICH’ project (n.d.) *UNESCO Intangible Cultural Heritage*. Available at: <https://ich.unesco.org/en/launch-of-dive-into-ich-project-01032> (accessed October 30, 2025).

21. Smith A., Nakaya S. (2002) Spearfishing – is it ecologically sustainable? *3rd World Recreational Fishing Conference*, Darwin, 21-24 May 2002. Available at: https://www.researchgate.net/publication/257409158_SPEARFISHING_-_IS_IT_ECOLOGICALLY_SUSTAINABLE (accessed October 30, 2025).

22. Garifuna Sustainable Development (2020) *Indigenous Cultures and Sustainable Development in Latin America*. Cham, 2020. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-37023-7_8 (accessed October 30, 2025).

23. Language, dance and music of the Garifuna (n.d.) *UNESCO Intangible Cultural Heritage*. Available at: <https://ich.unesco.org/en/RL/language-dance-and-music-of-the-garifuna-00001> (accessed October 30, 2025).

24. Mejía T. (2012) Garifuna Women, Custodians of Culture and the Environment in Honduras. *Global Issues*. 10 October, 2012. Available at: <https://www.globalissues.org/news/2012/10/10/15010> (accessed October 30, 2025).